

Prvá svetová vojna v skratke

Zdroj: www.referaty.aktuality.sk/prva-svetova-vojna-v-skratke/referat-19976

- 28.7.1914-11.11.1918

- tri fronty (západný, východný, južný) = podľa rozdelenia Slovanov okrem severného frontu

Začiatok 1. svetovej vojny

Prvú svetovú vojnu vyprovokovali krajiny Trojspolku (Taliansko, Nemecko, Rakúsko-Uhorsko) a Dohody (Francúzsko, Anglicko, Rusko, a po potopení Titanicu aj námorské USA). Hlavné konflikty boli: Dve balkánske vojny, konflikt medzi Francúzskom a Anglickom o územie Maroka a anexia (násilné pripojenie) Bosny a Hercegoviny k Rakúsko-Uhorsku.

Atentát

Vyvrcholením konfliktov bol atentát na Františka Ferdinanda d'Este, následníka rakúsko-uhorského trónu. Atentátnikom bol mladý srbský študent Gavrilo Princip. Atentát sa konal 28.6.1914, presne mesiac pred vypuknutím vojny. d'Este zomrel okamžite, jeho manželka pri prevoze do nemocnice. Bola vytvorená dočasná maďarská vláda, ktorá ale d'Esteho nemala v obľube, lebo maďarizáciu nemal v úmysle zaviesť na územie Slovenska. To im ale nebránilo v tom, aby vojnu rozpútali na jeho pamiatku. 28.7.1914 rakúsko-uhorské vojská napadli Srbsko a vojna pokračovala ďalej.

V nemeckom generálnom štábe ráтали od začiatku s vedením vojny na dve strany - proti Francúzsku a Rusku. Pre tento prípad mali vypracovaný plán tzv. bleskovej vojny (Blitzkrieg), ktorý predpokladal pomalú mobilizáciu v Rusku. Za ten čas malo Nemecko rýchlym obchvatným manévrom vniknúť do Francúzska a poraziť ho. Potom chceli nemeckí generáli rýchlo presunúť jadro svojich síl na východ a poraziť Rusko. Preto Nemecko nerešpektovalo neutralitu Luxemburska a Belgicka, ale podriadilo všetko rýchlemu vojenskému úspechu.

Západný front sa tak od samého začiatku vojny stal rozhodujúcim bojiskom. Francúzske vojská však kládli nečakane tuhý odpor, predovšetkým na línii medzi Sedanom a Verdunom. V polovici septembra po bitke na rieke Marne sa tu front zastavil a obe strany sa márne pokúšali o prielom. Nemecký útok na západe sa premenil na zákopovú vojnu. Plán bleskovej vojny dostal prvú vážnu trhlinu.

Druhá trhlina sa objavila na východnom fronte. Rusko zaútočilo skôr ako sa čakalo. Ruské vojská prv ako dokončili mobilizáciu, zaútočili proti Východnému Púrsku (časť Nemecka), porazili slabé nemecké vojská pri Gumbinnene (Gusev) a postupovali k Baltskému moru. Hindenburgovi a Ludendorffovi sa podarilo po víťaznej bitke pri Tannenbergu (23.-31. augusta) zatlačiť ruské vojská späť a vytlačil ich z celého východného Pruska. Napriek tomuto úspechu bolo jasné, že pôvodný nemecký plán bleskovej vojny sa už nepodarí uskutočniť.

Aj na rakúsko-uhorskom úseku východného frontu, na tzv. haličskom fronte, postupovali spočiatku ruské vojská veľmi rýchlo a v novembri 1914 prenikli za Karpaty na územie východného Slovenska. V Karpatoch prebiehali boje počas celej zimy až do mája 1915. V tejto súvislosti prenikli ruské vojská na územie Slovenska (jediné boje prvej svetovej vojny na Slovensku) a obsadili východoslovenské mestá Bardejov, Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Sninu a Humenné. Časť slovenskej inteligencie vtedy počítala s oslobodením Slovenska Rusmi a pripravovala vznik česko-slovenského štátu. Z Česka (ku ktorého severovýchodným hraniciam sa Rusi tiež priblížili) zas v decembri emigroval Tomáš Garrigue Masaryk. Až v súvislosti s nemeckým protiútokom sa podarilo aj Rakúsko-Uhorsku zatlačiť ruskú armádu za Karpaty, a od konca roku 1914 aj na východnom fronte prešla vojna na určitý čas do zákopov.

Na srbskom fronte malo spočiatku iniciatívu Rakúsko-Uhorsko. Po neúspechu prvej ofenzívy zaútočili rakúsko-uhorské vojská proti Srbsku opäť v septembri 1914 a 2. decembra sa im podarilo dobyť Belehrad, ale už na druhý deň začali srbské vojská rozhodný protiútok a útočníka vytlačili až za srbské hranice. Bilancia prvých mesiacov vojny bola pre ústredné veľmoci nepriaznivá najmä preto, lebo sa im nepodarilo realizovať ich strategické plány a museli bojovať súčasne na všetkých frontoch.

Záver vojny (1918)

Jarná nemecká ofenzíva na západnom fronte však napriek presunu síl z Ruska nemala úspech, pretože 8. augusta 1918 Dohoda prelomila nemeckú obranu medzi Albertom a Montdidierom, a potom sa už od bitky pri Ardenách (26.9.) francúzsko-nemecké vojská valili na Sedan a Nemci pochopili, že prehrali vojnu. 30. septembra požiadalo o mier Bulharsko, o mesiac neskôr Turecko.

Stroskotala aj rakúsko-uhorská ofenzíva na Piave, kde Taliani 24. októbra začali rozhodujúci útok a rakúsko-uhorskí vojaci sa dali na bezhlavý útek. V nasledujúcich dňoch štát Rakúsko-Uhorsko zanikol (napr. vznik Česko-Slovenska 28. októbra), napriek tomu ešte tento neexistujúci štát podpísal prímerie s Dohodou 3. novembra 1918 vo Villa Giusti pri Padove (rokovania sa začali 1. novembra) 11. novembra rakúsky cisár Karol I. podpísal abdikáciu listinu. Toho istého dňa cisár opustil aj Schönbrunnský zámok vo Viedni, čím sa Rakúsko-Uhorsko definitívne rozpadlo.

Osamotené Nemecko 11. novembra 1918 podpísalo prímerie v Compiègnskom lese, čím sa skončila prvá svetová vojna.

Pokiaľ ide o česko-slovenské vojsko v Rusku, začiatkom leta 1918 česko-slovenské vojská obsadili takmer celú ruskú sibírsku magistrálu (lebo po incidente s maďarskými zajatcami Ruska odmietli svoje odzbrojenie prikázané Rusku Nemeckom), za čo si vyslúžili uznanie dohodových mocností a jednotlivé dohodové krajiny začali postupne v priebehu roka 1918 uznávať Česko-slovenskú národnú radu (teda akúsi česko-slovenskú vládu), odkiaľ bol už len krôčik k vzniku Česko-slovenska.

Dôsledky

Vo vojne zomrelo asi 10 000 000 ľudí, zranených bolo asi 20 000 000. Zomierali najmä vojaci, často veľmi mladí (pomer medzi vojenskými a civilnými stratami na životoch bol 75:1). Materiálne škody boli obrovské a azda ešte väčšie boli škody na ľudskej psychike najmä mladej generácie (vo vojne bojoval napríklad aj mladý Adolf Hitler, strojca druhej svetovej vojny).

Straty na životoch vojakov:

- USA 114 095
- Rumunsko 335 000
- Turecko 325 000
- Taliansko 460 000
- Spojené Kráľovstvo 761 213
- Rakúsko-Uhorsko 1 200 000
- Francúzsko 1 358 000
- Rusko 1 700 000
- Nemecko 2 000 000
- iné 446 000

Straty na životoch civilistov:

- Hlad, choroba a pod. (Belgicko, Rumunsko, Nemecko, Srbsko, Rakúsko, Rusko): 4 642 000
- námorné a letecké útoky: min. 100 000
- vyvražďovanie (Arméni, Židia, Sýrcania, Gréci): 4 000 000
- španielska chrípka: min. 6 000 000

Ďalším dôsledkom bolo oslabenie primátu Európy vo svete, industrializácia niektorých nových krajín (Latinská Amerika, britské domíniá), upevnenie postavenia Japonska v Ázii a Tichomorí a najmä fakt, že USA sa stali veriteľom Európy a potvrdili svoju hospodársku prevahu.

Okrem toho došlo k vzniku nových štátov a posunom hraníc.